

BUITEN

13^E JAARGANG N^O. 49.

ZATERDAG 6 DECEMBER 1919.

Foto C. Steenberg.

DE KLEEDING DER AMSTERDAMSCHER BURGERWEEZEN.
MEISJE OP DE BINNENPLAATS DER MEISJESAFDEELING.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE STERRENHEMEL IN DECEMBER, DOOR A. A. N.	BLZ. 572
BROEDERSCHAP (47) (SLOT), DOOR JOHN GALSORTHY . . .	573
OM MIEREN TE VERDRIJVEN, DOOR G.	573
REISINDRUKKEN UIT PORTUGAL (VERVOLG), DOOR DR. M. G. DE BOER, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 574—577
ST. NICOLAAS, DOOR K. L. SCHAMP	BLZ. 575
HET ST. GEERTRUIDAFONTEINTJE TE BERGEN OP ZOOM, DOOR DR. H. A. VAN DER MEULEN	576
NOG EEN „VINKIE”, DOOR DE R.	577
DE KLEEDING DER AMSTERDAMSCHER BURGERWEEZEN, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 571, 578—581
BARBAARISCHE SCHAPEN (II), UIT HET ENGELSCHE VAN ROBERT HICHENS, DOOR LIES SINNIGE—VAN DER AAT	BLZ. 580
IN MEMORIAM, DOOR G. DE GRAAF, GEÏLLUSTREERD	582

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken betoefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE STERRENHEMEL IN DECEMBER.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrebeelden voor 1 uur sterretijd, d. i. omstreeks half 8 middelbaren tijd. Men zie het Decemberkaartje in de N. R. Ct.

Zenith: Andromeda, Cassiopeia;
Noorden: Groote en kleine Beer, Boötes, Draak, Jachthonen;
Noordoosten: Giraffe, Kreeft, kleine Leeuw, Lynx;
Oosten: Eenhoorn, kleine Hond, Orion, Perseus, Stier, Tweelingen, Wagenman;
Zuidoosten: Driehoek, Eridanus, Haas, Ram;
Zuiden: Beeldhouwer, Oven, Zuider Visch, Visschen, Walvisch;
Zuidwesten: Pegasus, Waterman;
Westen: Arend, Dolfin, Hagedis, Lier, kleine Paard, Pijl, Slang, Steenbok, Vos, Zwaan;
Noordwesten: Cepheus, Hercules, Kroon.

De Melkweg loopt te half acht van het Oosten door het Zenith naar het Westen en staat dus heel gunstig voor de waarneming. De interessantste plekken vindt men in dit jaargetijde, behalve in den Zwaan, hoog aan den hemel in de sterrebeelden Cepheus, Cassiopeia en Perseus. De Oostelijke Melkwegtak is veel minder helder en bovendien vaag begrensd.

Een paar uur later op den avond, als Sirius in het Zuidoosten is opgekomen en Orion in het Zuiden staat, zijn de winterconstellaties in vollen luister te zien, dit jaar nog verrijkt door Jupiter in de Kreeft.

Algolminima zijn waarneembaar: 5 December te 16 uur, 8 December te middernacht, 11 December te 9 uur, 14 December te 6 uur, 25 December te 17 uur, 28 December te 14 uur en 31 December te 11 uur.

Van 10 tot 12 December zijn er in den nacht veel vallende sterren te zien, meestal snel verschietende in korte banen; naar den radiant bij Castor (α van de Tweelingen) heeten zij *Geminiden*. Dit jaar hindert de maan, die den 7^{en} December vol is, en op de genoemde dagen niet ver van de Tweelingen af staat.

De tijdsvereffening neemt de heele maand sterk toe. De zon is den 1^{en} December 11 minuten bij de klok vóór, omstreeks Kerstmis er mede gelijk en den 31^{en} December 3 minuten achter. De totale vertraging der zon bedraagt in drie maanden (half November tot half Februari) ruim een half uur. Reeds meermalen wees ik er in dit tijdschrift op (Buiten II No. 1, VII No. 49), hoe in dezen tijd van het jaar de tijdsvereffening zich duidelijk merkbaar maakt in een vervroeging van den datum van vroegsten

zonsondergang tot 14 December, terwijl dan in Januari de avonden onverwacht snel gaan lengen. Dezen vroegsten zonsondergang zien wij dus reeds een week vóór den kortsten dag, d. i. den dag van het *Winter-solstitium* (22 December), optreden; daartegenover staat, dat tot 31 December het uur van zonsopkomst, op de klok afgelezen, elken dag iets wordt vertraagd, en pas met Nieuwjaar de morgen begint te lengen.

De vijf heldere planeten zijn alle aan den ochtendhemel te zien. Half December staan zij op onderling ongeveer gelijke afstanden langs de ekliptika. De volgorde van rechts (West) naar links (Oost) is: Jupiter, Saturnus, Mars, Venus en Mercurius. Zij komen dan in deze volgorde resp. te half negen, half elf, dertien, zestien en achttien uur op. Mercurius dus nog twee uren vóór de zon. Juist doordat de ekliptika zich zoo duidelijk afteekent, zal men *Mercurius* van 11 tot 29 December gemakkelijk kunnen vinden; zij bereikt 21 December haar grootste Westelijke elongatie, ten bedrage van 22° .

Venus is deze maand iets voller dan een Laatste Kwartier. De schijngestalte neemt toe, de middellijn der schijf neemt af, van $23''$ tot $17''$. *Mars* blijft nog steeds vrij snel Oostwaarts loopen, in de Maagd; de helderheid dezer planeet neemt voorloopig nog niet sterk toe.

De planeten *Jupiter* en *Saturnus* bereiken beide deze maand haren stilstand, *Jupiter* 5 December in de Kreeft, *Saturnus* den 23^{en} in den Leeuw. Voor beide begint nu de Oostwaartsche beweging en is de oppositie aanstaande.

ORION, DE HAAS EN DE DUIF.

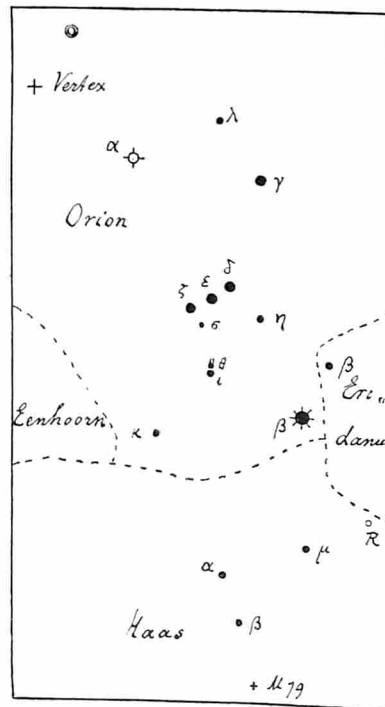
Is de Groote Beer (of misschien Cassiopeia?) het meest bekende sterrebeeld, Orion is zonder eenigen twijfel het prachtigste. Op heldere winternachten schitteren daar twee sterren der eerste grootte (α en β), vier der tweede (γ , δ , ϵ en ζ) en nog ettelijke der derde grootte dicht bijeen; een verzameling van heldere sterren als men nergens anders aan den hemel vindt. Orion komt in het eind van Augustus uit de ochtendschemering te voorschijn, staat omstreeks Kerstmis te middernacht in het Zuiden, en verdwijnt in April in de avondschemering. Het prachtige sterrebeeld heeft van oudsher altijd de algemeene aandacht getrokken; het wordt in het boek *Job* vermeld, en de thans gebruikelijke naam ($\Omega\rho\rho\iota\omega\nu$) komt al bij Homerus en in de Werken en Dagen van Hesiodus voor.

Orion wordt gewoonlijk afgebeeld als een jager, die met opgeheven knots den Stier aanvalt. De Arabieren noemen het „den Reus”. De sterren α en β heeten *Beteldjusa* (waarschijnlijk een omzetting van *Ibt-el-Djusa* = schouder van den Reus) en *Ridjel* (afkorting van *Ridjel-el-Djusa* = been van den Reus).

Beteldjusa — naam, die in allerlei verbasteringen, *Betelguese*, *Beteiguse* enz. voorkomt — is een oranjekeurige ster van veranderlijke helderheid: een wetmatigheid heeft men in de grillige lichtwisseling vooralsnog niet kunnen vinden. De ster *Ridjel* is een der machtigste zonnen die wij kennen. De *parallaxis* (Buiten XI No. 44) is nauwelijks merkbaar, en men dient den afstand der ster op minstens 20 miljoen malen den afstand Zon—Aarde te schatten (300 lichtjaren); maar dan wordt de werkelijke lichtkracht der ster op bijna 7000 malen die der zon begroot. De ster der tweede grootte γ heet *Bellatrix*. De gordel van den Reus wordt aangegeven door de drie sterren der tweede grootte δ , ϵ en ζ , die men midden in den grooten vierhoek van Orion op een rij ziet staan. Deze drie worden vaak „de drie Koningen” genoemd, ook wel „de Jacobstaf”.

Orion is rijk aan dubbele en veelvoudige sterren. Daar is vooreerst de linker ster van den gordel, ζ (2^m en 6^m, afstand $2''5$), die alleen voor een niet te kleinen kijker als dubbelster herkenbaar is; verder λ (4^m en 6^m, afstand $4''$) en ι (3^m en 7^m, afstand $11''$). Dan de viervoudige ster der vierde grootte σ , die binnen $41''$ afstand drie begeleiders van de grootten 6 tot 7 heeft, en eindelijk, midden in den Orionnevel, het bekende „trapezium” θ^1 (de Noordwestelijke component van twee groepjes, die te zamen als θ op de kaart staan): vier sterren van de grootte 5 tot 7, op geen grooteren onderlingen afstand dan $21''$; sterke kijkers zien er nog twee zwakke sterretjes bij.

Wie den kijker op de groep θ richt, aanschouwt een der grootste wonderen van den hemel, de prachtige, beroemde *nevelvlek*, die als No. 42 in de lijst van Messier voorkomt: de sterrengroep θ staat er midden in. Het bloote oog ziet den overigens zeer helderen en uitgebreiden nevel niet of althans niet met zekerheid, juist door de

nabijheid dezer groep. De nevel is dus pas ontdekt na de uitvinding van den kijker, en wel, geheel toevallig, in 1618 door Cysat. Het is merkwaardig, dat Galilei, die met zulk een geestdrift en zulk een succes den hemel met den pas uitgevonden Hollandschen kijker doorzocht, het instrument niet op de toch wel wat verdachte groep gericht heeft.

Talrijk zijn de afbeeldingen, van den Orionnevel gemaakt. De eerste schetsen (Huygens 1659, Picard 1673) vertoonen maar heel weinig bijzonderheden en eigenlijk niet veel meer dan een vage vlek van onregelmatigen vorm. De Amerikaan Bond wijdde vele jaren van ernstigen arbeid en een dik 4° deel van de Annalen der Harvard-sterrewacht aan den nevel; wat een scherp oog, gewapend met een uitstekend instrument, kan zien, en wat de teekenstift vermag weer te geven, dat is in de rijke details van zijn teekening vastgelegd. Onvergelijkelijk veel meer geeft echter de fotografie: een fotografische afbeelding van den Orionnevel is een raadsel en een wonder. Een nevelmassa van wonderlijk grillige structuur, die zoo ongeveer de schijnbare grootte van de volle maan heeft. De werkelijke afmetingen moeten formidabel zijn en het licht zal zeker minstens tien jaar noodig hebben om den nevel te doorkruisen! De spectroscopie heeft uitgemaakt, dat de Orion-nevel, gelijk trouwens alle grotere onregelmatige nevelvlekken, gasvormig is: het is hoofdzakelijk het licht van waterstof, Helium, en van het hypothetische gas Nebulium (zie Buiten XI No. 18), dat wij in onze kijkers opvangen.

Ten Noorden van den nevel ziet men een fraaie *nevelster* (No. 43 van Messiers lijst) die met M 42 één geheel vormt; het lijkt, alsof deze beide nevels eenvoudig de helderste deelen zijn van een grooten nevelsluier, die zich blijkens de foto's van Barnard, genomen met gewone portretcamera's, over het geheele sterrebeeld Orion uitstrekt. Dat dit werkelijk een geheel vormt, één organisme, blijkt ook uit het feit, dat vele sterren van Orion in hun spektrum de aanwezigheid van het bovengenoemde gas Helium verraden. Ridjel is een der helderste en meest bekende „Heliumsterren”.

In den linkerbovenhoek van de kaart vindt men nog door een dubbelen kring het straalpunt der *Orioniden* aangegeven, vallende sterren, die zich in de tweede helft van October gewoonlijk vertoonen, en, door een kruisje aangeduid, den *Vertex*, dat is het punt dat de richting van voorkeur aangeeft, die onze beoemde landgenoot Kapteyn te Groningen in de bewegingen van het sterrenstelsel heeft kunnen aantoonen. Ik zal waarschijnlijk binnenkort wel eens gelegenheid hebben, het interessante vraagstuk der *Eigen Bewegingen* van vaste sterren wat uitvoeriger te behandelen.

Het sterrebeeld *Haas* (*Lepus*) komt onder den naam $\Lambda\gamma\omega\zeta$ in den *Almagest* voor. Op de kaart staan aangegeven: de mooie en rijke bolvormige sterrenhoop M 79 en de veranderlijke ster R, die ook in haar grootste helderheid slechts bij uitzondering met het bloote oog kan worden waargenomen; de ster verdient hier echter vermelding om haar blauroode kleur, die haar den naam van *crimson star* bezorgd heeft.

Het sterrebeeld *Duif* (*Columba*) werd omstreeks 1600 door Plancius ingevoerd. Het staat eigenlijk te veel Zuidelijk, om in ons land behoorlijk te worden waargenomen; alleen omstreeks 6 uur sterretijd, als Orion in den meridiaan staat, kan men het eenige graden boven den Zuiderhorizon zien.

A. A. N.

BROEDERSCHAP

DOOR JOHN GALSWORTHY.

47)

Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

(Slot).

ZIJN hand zocht onzeker tastend en raakte haar schouder aan. Met haar eigen brandend heete hand greep zij de zijne vast. Zoo vonden zij tastend hun weg naar de gang, naar mijnheer Stones kamer.

„Goedenacht, Vadertje”, mompelde Bianca.

Bij het licht van zijn nu geopende deur scheen mijnheer Stone een poging aan te wenden om een blik in haar gezicht te werpen maar zij verijdelde dit en zacht de deur sluitend, sloop zij naar boven.

Daar viel zij neer, in haar eigen slaapkamer bij het open raam, en het scheen haar of die kamer vol menschen was. Haar zenuwen waren zoo overspannen, dat het haar leek, dat de wanden dien nacht hun vermogen om menschenlike wezens uit te sluiten, hadden verloren. Dan weer bewegend, dan roerloos, nu duidelijk zichtbaar, dan weer bedekt door den dichten sluier van het een of ander stoffelijk voorwerp, dwarrelden zij om haar rustige gedaante terwijl zij met gesloten oogen in haar stoel achterover leunde. Deze rustelooze schaduwen ruischten door de kamer, waarbij zij een geluid maakten als het geritsel van droog stroo of het gezoem van bijen in een klaverveld. Wanneer zij zich oprichtte, verdwenen zij en ging er een geluid als van het ver verwijderd lawaai van huiskeerende kooplieden door de kamer, maar het oogenblik zelf, dat zij haar oogen weer sloot, dwaalden haar bezoekers weer om haar heen met geheimzinnig, eigenaardig geluid.

Nu viel zij in slaap en werd plotseling met een schok wakker. Daar, in een stralenkrans van bleek licht, stond het modelletje zooals Bianca haar in dat fatale schilderij had weergegeven. Haar gezicht was wit bepoederd, met kringen onder haar oogen. Door haar half geopende, lichtroode lippen ging de flauwe ademhaling. Op haar hoed prijkten het opdringerige pauweveertje en de twee paarsroode roosjes. Ook woei een lucht van haar Bianca tegemoet, maar zwak, heel zwak, zooals de geur van de cichoreibloem is. Hoe lang had zij daar gestaan? Bianca sprong op en terwijl zij dit deed, verdween het visioen.

Zij liep naar de plek toe. In dien hoek was niets dan het spelend maanlicht. De geur, dien zij had waargenomen, kwam van de heesters in den tuin.

Maar het visioen was zoo levendig geweest, dat zij stil bij het raam staan bleef, naar lucht snakkend, met haar hand steeds weer over haar oogen strijkend.

Daarbuiten hing boven de donkere tuinen de maan, vol en bijna gulden.

Haar bleek geel licht deed elke kleine omtrek van een boom, van een blad, van een slapende bloem scherp uitkomen. Die zacht trillende glans scheen alles in een geheimzinnig geheel te omvatten en de onrust te verdrijven, daar elke kleine vorm slechts als deel van het geheel beteekenis kreeg.

Bianca keek lang naar dien regen van maanlicht, die op het tapijt van de aarde neerviel als een alles bedekkend bloesemkleed. Toen zag ze daar onder zich, gaande door de lichtende vlakke, een schaduw over het gras voortschrijden, en tot haar schrik weerklonk een stem, bevend en duidelijk, die van achter de rij donkere boomen verlossing scheen te zoeken.

„Mijn brein is omneveld. Grootte Almacht, ik kan niet schrijven. Ik kan mijn broeders er niet langer op wijzen dat zij één zijn. Ik ben niet waard hier langer te vertoeven. Laat mij in u opgaan, laat mij sterven!”

Bianca zag hoe haar vader zijn tengere armen in de mouwen van zijn witte ondergoed uitstreekte alsof hij verwachtte onmiddellijk in de algemeene verbroedering van de ijle lucht te worden opgenomen.

Toen volgde een oogenblik, waarin alles door tooverspel, elke kleine weerklank van het stadsleven opgelost scheen in een groot, machtig stilzwijgen, als de stilte van de dood, die over de aarde zweeft.

Maar die rust verbrekend, weerklonk weer mijnheer Stones stem, weertrillend door den nacht als het zacht fluitend geluid door het riet.

„Broeders!” zeide hij.

Achter het boschje van paarse seringenstruiken bij het hek zag Bianca den donkeren helm van een politieagent. Stil stond hij daar, starend naar de richting van waar de stem kwam. Zijn lantaarn opheffend, belichtte hij daarmede elk hoekje van den tuin, zoekend naar hen, die aldus werden toegesproken. Klaarblijkelijk voldaan door het feit dat hij niemand ontwaarde, bewoog hij het licht nog eens heen en weer, liet het toen zakken en wandelde langzaam voort.

EINDE.

Om mieren te verdrijven.

Het reukorgaan der mieren moet wel fijngevoelig zijn, want waar op ongewenschte plaatsen, in keuken of provisiekast, deze snoepers zich vertoonen, behoeft men slechts zijn toevlucht te nemen tot sterk riekende stoffen om deze gasten den aftocht te doen blazen.

Wat versch gemalen koffie of een mengsel van tabakstof, in retsen en voegen gestrooid, waarlangs ze hun welbeschutten weg nemen, doet ze rechtsomkeert maken of het spoor bijster worden. Fijngestooten aluin, uitgestrooid op vensterbank of drempel, welke den toegang tot de keuken geven, houdt de mieren buiten. Ook het minder smakelijke recept om die met een kop van een pekelharing te bestrijken doet denzelfden dienst. Een haringkop in een mierennest gelegd is probaat om de kolonie naar elders te doen verhuizen, evenals een beplanting langs de muren met goudsbloemen, welke laatste door hun sterken bladergeur geschuwd worden. Zoo kan ook het leggen van verse tomaatbladeren in de provisiekast de mieren weren. Een begieting van nestgangen, spleten en retsen met een aluinoplossing van 100 gram op een liter water doet goeden dienst, — toch vervliegt de sterke geur van al deze middeltjes tamelijk gauw in de lucht en verdwijnt bij bevochtiging geheel. Uitroeien van de kolonie is afdoend en daartoe kan een papje van honig met droge gist uitstekend helpen. Wie den weg nagaat, welke de mieren van buiten af naar het begeerde voorwerp nemen, b.v. de stroopkan in de provisiekast, zal een geregeld va-et-vient waarnemen der roovers, en een parate executie aller leden eener bende, op een punt van dien weg ondernomen, kan in een kwartier tijds ook vrijwel een eind maken aan het ongewenschte bezoek.

G.

Verbetering.

In het onderschrift der voorplaat van het vorige nummer leze men in plaats van Aloldraz: Alvidrar.

In het onderschrift boven op blz. 563 leze men in plaats van Alcantura: Alcantara.

Foto D. C. Lomelino.

HET ROCIO TE LISSABON (PRAÇA DE DOM PEDRO IV).

REISINDRUKKEN UIT PORTUGAL.

(Vervolg).

HET is zeker geen wonder, dat een punt, zoo uitnemend geschikt voor den handel, niet ontsnapte aan den scherpen blik van die geniale zeevaarders, die reeds in de grijze oudheid op de meest geschikte plaatsen de hand wisten te leggen, de Phoeniciërs. Hun nederzetting zal ongeveer op dezelfde plaats moeten hebben gelegen, waar zich in lateren tijd de Romeinsche en nog later de Moorsche stad heeft bevonden, op de plaats van het tegenwoordige Castello Sao Jorge en de daarvan ten zuiden en ten westen liggende stadsdeelen. Overblijfselen uit dien vroegen tijd bestaan niet of bijna niet; de talrijke aardbevingen, de herhaalde belegeringen en het voortdurend bewoond blijven van deze plaatsen hebben weinig van het oude doen overblijven. Toch is reeds op den plattegrond der stad duidelijk te zien, dat men zich hier bevindt in een uiterst merkwaardig stads gedeelte; de bochtige, steil tegen de burchthoogte oplopende straatjes, het groot aantal zeer oude huizen, en het zich voor een groot deel op de straat afspelend volksleven maken dit deel der stad een bezoek meer dan waard. Wij vinden hier verder de cathedraal van Lissabon, de Sé Patriarchal, uiterst oud, maar zoodanig verbouwd, dat van het oorspronkelijke gebouw, volgens sommigen een Romaansche, volgens anderen een Gothische kerk, later in een moskee veranderd, weinig of niets meer te bespeuren valt. Voor liefhebbers van kerkelijke kunst verdient de cathedraal, vermaard door zijn rijke kerkschatten, zeker een bezoek; de burcht daarentegen en de niet ver vandaar gelegen kerk Sao Vincente de Fora (buiten den ouden Moorschen muur gelegen) verdienen de aandacht wegens de heerlijke vergezichten, die men van daar op de benedenstad en op het Taagbekken geniet.

Een eigenaardig contrast met dit heuvelachtige en op vele plaatsen nog eenigszins middeleeuwsche deel der stad vormen de deelen, gewoonlijk de Cidade Baixa, de lage stad genaamd. Oudtijds moet hier een inham van de zee hebben bestaan, welke door aanslibbing moet zijn gedempt. Na de verplaatsing van den zetel der regeering van Coïmbra naar het reeds in het midden der twaalfde eeuw door de Christenen heroverde Lissabon, ging de stad een goede toekomst tegemoet; de ontdekkingen maakten Portugal en zijn hoofdstad tot zetel van den wereldhandel; de schatten stroomden binnen; de rijk versierde bouwwerken uit den tijd van koning Manoël herinneren aan dien tijd van voorbeeldeloze welvaart.

Geen wonder, dat de stad zich snel uitbreidde; vooral de lage deelen werden volgebouwd; langs den Taag verzezen pakhuizen voor de kostbare Indische waren; de bevolking nam snel toe.

Toen kwam evenwel de ramp van Alccassar; koning Sebastiaan sneuvelde tegen de Mooren. De Spaansche koning Philips II deed Portugal door zijn veldheer Alva bezetten en wikkelde het land in

den noodlottigen oorlog tegen de Nederlanders, die een aantal van de beste koloniën deed verloren gaan.

Wel werd later de onafhankelijkheid onder het huis Braganza hersteld; wel werd Brazilië heroverd en stroomde het goud weer het land binnen, maar het frissche krachtige leven van voorheen keerde niet terug; zoowel het kloosterpaleis te Mafra, een achttiende-eeuwsche navolging van het Escuriaal, als het iets jongere Necesidades-paleis, steken door hun troosteloze nuchterheid sterk af zoowel bij de schitterende middeleeuwsche bouwwerken als bij die uit den tijd der ontdekkingen.

Toen kwam de vreeselijke catastrofe van 1 November 1755. Bijna een week lang volgden de aardchokken elkaar op; de wateren van den Taag stroomden over de kaden en verwoestten in de lagere deelen, wat de aardbevingen hadden laten staan; vreeselijke branden, plundering, en weldra ook hongersnood maakten den toestand nog ontzettender. Toen de bodem weer tot rust gekomen was, bleken meer dan 9000 huizen verwoest te zijn, terwijl er niet minder dan 50.000 slachtoffers te betreuren vielen.

Het was zeker gelukkig, dat juist een krachtmensch als de markies van Pombal de leiding der zaken had; meer dan ooit had Portugal behoefte aan een dictator. Wat de geniale, voor niets terugdeinzende staatsman in deze dagen van verwarring gedaan heeft, grenst aan het ongeloofelijke; hij begon met op de hoeken der straten galgen te plaatsen om de plundersaars terecht te stellen. De levenden liet hij verzorgen, de dooden ter aarde bestellen; hij gaf bovendien last tot onmiddellijken herbouw der stad, waarbij het geheele stadsplan gewijzigd werd en naar een vast schema ingericht.

Uit een oogpunt van stadsschoon is het zeker te betreuren, dat het schilderachtige oud-Lissabon vervangen werd door het Lissabon van Pombal met zijn troosteloos rechte straten, al werd daardoor, vooral waar de huizen nog niet zoo hoog opgetrokken werden als nu het geval is, lucht en licht in de stad gebracht. Uitgangspunt werd het nieuwe plein, de Praça do Commercio, dat zich tot aan den Taag uitstrekt, ter plaatse waar o.a. het oude paleis van Manoël, de *Terreiro do Paço* had gelegen; het is aan alle zijden omgeven door ministeries en andere publieke gebouwen, boog, waarop naast Viriathus, den Lusitaanschen vrijheidsheld, Vasco da Gama en Pombal zijn geplaatst. Midden op het plein een typisch standbeeld uit den baroktijd ter eere van Dom Joseph Pombals meester. Het medaillon van Pombal, die, volgens een Portugeesch gezegde, den molen draaide, terwijl Dom Joseph

regeerde, is na den dood van dezen vorst op last van diens dochter verwijderd; eerst in de negentiende eeuw is het opnieuw aangebracht. Aan de westzijde van dit plein was het, dat op 1 Febr. 1908 Dom Carlos met zijn oudsten zoon door samengezworenen met karabijn-schoten werd afgemaakt.

Van af het plein loopen evenwijdige, uiterst eentonige, maar zeer drukke winkelstraten naar het noorden, naar het Rocio, het overdrukke centrum van het verkeer, waar alle tramlijnen samen komen, met zijn playeisel, zoo eigenaardig en bedriegelijk golvend, dat men des avonds geneigd is telkens de voeten op te lichten.

Naar het noorden loopt de breed opgevatte 1 K.M. lange *Avenida da Liberdade* met zijn prachtige palmen en met een obelisk ter eere van de mannen, die in 1640 Portugal van het Spaansche juk bevrijdden; van uit het noordelijke uiteinde hebben de republikeinen in October 1910 de koningsgezinden, die zich in de Avenida en het Rocio verschanst hadden, met geschutvuur verdreven, terwijl de oorlogsschepen op den Taag tegelijkertijd het Necessidadespaleis onder vuur namen en den koning tot de vlucht noozaakten.

Ten westen van het Rocio, waar zich de drukste winkelstraat, de *Chiado*, bevindt, verheffen zich de bouwvallen van de Igreja do Carmo, door de strakgenoemde aardbeving vernield en nu dienst doend als archeologisch museum, verder het prachtige terras van Sao Pedro de Alcantara, van waar men een uitgebreid vergezicht op de oostelijke deelen der stad geniet. Even verder is de Botanische tuin gelegen, met een zeldzame collectie van subtropische en tropische planten, en de prachtige *Praça de Rio Janeiro*, door zijn weelderigen plantengroei wedijverend met het park van de Estrella-kerk, van welks toren men een schitterend vergezicht geniet op de westelijke deelen van Lissabon, het Taagbekken en de Serra van Cintra.

Een volledige beschrijving van al het merkwaardige dat de stad aanbiedt, te geven, ligt niet in de bedoeling van dit artikel; daarvoor volsta het reisboek. Wel wil ik de aandacht vestigen op de uitnemende gelegenheid die sommige deelen der stad bieden om kennis te maken met het bonte, zoo sterk van het onze afwijkende volksleven.

Het Portugeesche volk onderscheidt zich sterk zowel van de meer noordelijke volken als van het Spaansche. Van het laatstgenoemde door zijn grootere levendigheid en werkzaamheid; van eerstgenoemden, door zijn beminnelijkheid en dienstvaardigheid. In alle volksbuurten kan men zich bewegen zonder ooit te worden lastig gevallen; straatjongens zijn hier onnatuurlijk ordelijk en rustig; alleen het bedelen beoefenen ze met een groote virtuositeit, die evenwel zelden of nooit overgaat tot opdringerigheid. Vraagt men aan iemand voorlichting, steeds zal deze zijn best doen den vrager terecht te helpen, de man uit het volk zoo goed als de meer beschaafde. Niet zelden zal men van de zijde van kinderen, die bij ons maar al te vaak den vreemdeling om zijn gebrekkige kennis der taal zouden bespotten, beleefde terechtwijzing en kleine vriendelijke attenties ondervinden; zoo boden b.v. eenige jongens, die in een boom geklommen waren om vruchten te plukken, die er uitzagen als aardbeien, ons daarvan aan, toen zij zagen, dat wij deze niet kenden. Op foioen wordt daarbij veel minder jacht gemaakt dan bij ons; vaak werd een kleinigheid met een vriendelijk „gracias” beantwoord, terwijl we herhaaldelijk den indruk kregen, dat een vriendelijk woord meer op prijs werd gesteld, dan het aangeboden geldstuk.

M. G. DE BOER.

(Wordt vervolgd).

SINT NICOLAAS.

EEN groote, krachtige gestalte met een roode geelstaatskleur, den staf in de hand, den mijter op het hoofd, den ruim geplooiden mantel om de schouders geslagen, gezeten op zijn schimmel — zoo stelt de jeugd zich den Heiligen Nicolaas voor. Hij lijkt op Wodan,

Foto D. C. Lomelino.

AVENIDA DA LIBERDADE TE LISSABON.

die ook een wijden mantel omhad, waarin hij zijn beschermelingen door de lucht droeg. Bij de overwinning van het Christendom, in de 9e eeuw, zegt Dr. Schrijnen, is de Wodanfiguur van het tooneel verdwenen, om plaats te maken voor meer waardige gestalten, maar de schimmel is gebleven, waarop het volk heiligen, koningen en legerhoofden heeft laten rondrijden, Charlemagne b.v. aan de spits van het geestenheir, terwijl Roland het vaandel draagt. Zoo heeft Sinterklaas ook plaatsgenomen op een schimmel die natuurlijk op z'n tijd beslagen moet worden, zooals een Venloosch liedje zegt:

En Sinterkloas zien perd,
Dat het 'n kwoaje voet,
En as me doa veur bejt (bidt)
Dan wuurat de oak weer goot.

Eigenaardig is het, dat in een zijner kerken te Utrecht, een paard onderhouden werd, waarmede de geestelijken de verafgelegen parochies bezochten. Daar Sint Nicolaas niet alleen voor Myra, maar ook voor omliggende streken werkzaam was, is het niet onmogelijk, dat hij zijne reizen te paard aflegde. Zoo rijdt hij door den schoorsteen, den koker der geestenwereld. Onder den schoorsteen wordt een schoen gezet met hooi voor het paard. Dr. Eelco Verwijs meent, dat het schoenzetten betrekking heeft op de bruidschat, door Sinterklaas aan drie maagden geschonken. Uit Spanje, het Moerenland, heeft hij een Moortje als zwarten knecht meegebracht. Hij of zijn knecht zijn voorzien van een roede, die oorspronkelijk niet bestemd was om kinderen te tuchtigen, integendeel, ze was de symboliek van het vruchtbaarheidsbegrip naar het

PRAÇA DO COMMERCIO TE LISSABON, MET RUITERSTANDBEELD VAN DOM JOSEPH I. OP DEN ACHTERGROND DE CIDADE BAIXA.

REISINDRUKKEN UIT PORTUGAL.

LISSABON. HET ROCIO. LINKS OP DEN ACHTERGROND DE BOUWVALLEN VAN DE IGREJA DO CARMO.

indo-germaansche volksgeloof. Het Protestantisme, zegt een Duitse schrijver, heeft de levens- en vruchtbaarheidsroede van onzen Heilige tot strafinstrument en plak hervormd.

Was Sint Nicolaas een wezen der verbeelding, of een man, die werkelijk hier op aarde geleefd heeft? Het is merkwaardig zoo weinig er omtrent het leven van dezen Heilige tot ons gekomen is, ofschoon hij eerst door de Grieksche en later door de Latijnsche Kerk hoogelijk werd vereerd. Wat de eerste, bij monde van den H. Methoos, patriarch van Konstantinopel, de tweede bij monde van zekeren Joannes, diaken van de kerk van Rome, omtrent hem hebben te boek gesteld, wordt voor zeer onbetrouwbaar gehouden, zegt Dr. Eelco Verwijs, en professor W. A. van Hengel zegt dat vele oude schrijvers, die zijn naam moeten gekend hebben, dien met stilzwijgen voorbijgaan. In de geschiedenis van zijn tijd ontdekken wij geen spoor van zijn aanwezigheid. Zelfs Athanasius, in zijne optelling der beroemde en vrome bisschoppen, die van de jaren 320 tot 355 loopt, maakt van hem geen gewag. Of wij hem op de eerste kerkvergadering te Nicea, zooals wel eens wordt beweerd, behooren te tellen, is hoogst twijfelachtig, daar wij nergens eenig spoor van hem vinden dan in boeken van later tijd. Daarentegen zegt prof. van Hengel verder, komt hij in een nog in omloop zijnde Arabische lijst onder de onder-teekenaars voor. Deze lijst vergaet echter niet het minste geloof. Alle verhalen omtrent hem zullen eerst na zijn dood ontstaan zijn en we moeten ons tevreden stellen met de wetenschap, dat hij onder Konstantijn den Groote bisschop van Myra is geweest. Weten we nu tot onze blijdschap, dat hij geen verdicht wezen, maar een zeer eerwaardig persoon geweest is, die een fellen strijd gevoerd heeft tegen de Kettters van zijn tijd, vooral tegen Arius, zoo kunnen wij allen twijfel aan zijn bestaan laten varen.

De H. Nicolaas werd in de eerste helft der 4e eeuw uit aanzienlijke ouders te Patara geboren en woonde later in Myra in Lysië, dezelfde stad waar Paulus op zijn reis naar Rome in een schip is overgegaan. Nicolaas was daar bisschop en overleed omstreeks het jaar 342. Justinianus liet te zijner nagedachtenis te Konstantinopel een prachtige kerk bouwen, die tevens aan den H. Priscus was gewijd; bovendien werden in genoemde stad nog drie kerken aan hem toegewijd.

De wonderlijkste dingen worden van hem verteld, zelfs mirakelen na zijn dood, maar die verhalen loopen zóó zeer in het bespottelijke, dat men er slechts een zinnebeeldige uitlegging aan kan geven. Wanneer Nicolaas heilig werd verklaard, is ons niet bekend, maar zeker niet vóór het jaar 995, waarin wij het eerste voorbeeld van zulk een heiligverklaring plaatsen moeten. In de Grieksche kerk en voornamelijk in Rusland, werd Sint Nicolaas steeds in hooge eere gehouden, welk voorbeeld spoedig door de Westersche landen werd gevolgd. In België zijn 106 kerken aan hem gewijd, in ons land wel 36, o.a. te Amsterdam, Utrecht, Middelburg, Dorrecht, Deventer, Kampen, enz. De plaatsen St. Nicolaas in België en Sint Nicolaasga in Friesland dragen zijn naam. Vooral in de zeeplaatsen wordt hij als schutpatroon der zeelieden gehuldigd.

De oudste viering van den naamdag van Sint Nicolaas, 5 December, vinden wij opgeteekend in een Dordrechtse rekening van 1360, waaruit blijkt, dat de scholieren op den naamdag van hun Patroon vrijaf kregen en werden onthaald. In 1363 gaf Jan van Blois, Heer van Gouda, „den scolnaers tot hoere hoechtijt van Sint Nyclaes en horen Bisschop” 5 pond 4 schellingen. In Dordrecht was de Heilige in hooge eere, hij bezat er een kerk, een gasthuis en een gilde. In 1403 wordt verder van een uitdeeling van „honinc,

Claescoeck en taert” aan de Koorkinderen op hunnen Patroon gewag gemaakt. In Utrecht werden de stadsmuzikanten gehoord om onder 't Lof op Sinterklaasavond voor 't Hoogwaardige te spelen. Hier kregen de koorknappen nieuwe schoenen, die 4 $\frac{1}{2}$ stuiver het paar kostten, zooals dit geschiedde in 1598, en de Bisschop der Koorknappen kreeg ook een geldelijke bijdrage voor zijn gemaakte kosten. In 1561 werden twee honderd wittewoorden na de Hoogmis aan de armen uitgereikt. In 1573 kregen ze bovendien een geschenk in geld en de vier kinderen van de weduwe Jan Willemsz twee paar schoenen met vijf groot erin. Aardig is wat de deken van St. Plechelmus te Oldenzaal in 1578 mededeelt. Op Sint Nicolaasfeest kiezen de meters een armen jongen tot bisschop der kinderen, die door een kanunnik gekleed moet worden, de „kapelaans van de bisschop” krijgen een paar schoenen.

In Deventer moest de Regeering zorgen voor een „kinderbisschop.”

En zoo is het Sint Nicolaasfeest ondanks Reformatie en revolutie in eere gebleven tot op den huidigen dag en weer klinkt nog steeds het liedje als in onze kindsche jaren:

Zie de maan schijnt door de boomen,
Makkers, strakt uw wild geraas,
't Heerlijk avondje is gekomen,
't Avondje van Sint Niklaas.

K. L. SCHAMP.

HET ST. GEERTRUIDAFONTEINTJE TE BERGEN OP ZOOM.

TOEN in de Paaschweek in de trouwzaal van het Stadhuis te Bergen op Zoom van wege den geschiedkundigen kring „Het Markiezaat van Bergen op Zoom” een tentoonstelling gehouden werd van allerlei voorwerpen, geschriften en platen in betrekking tot dat Markiezaat, trok onder meer een plaatje van bovenvermeld fonteintje zeer de aandacht. De meesten toch hadden nooit van een dergelijk fonteintje gehoord en slechts zeer enkelen onder de oudere ingezetenen wisten zich te herinneren hoe een dertigtal jaren geleden de Heer N. Lafontijn, Kapitein der Infanterie, pogingen aangewend had om dat fonteintje aan het Scheldestrand terug te vinden en daarin ook zou zijn geslaagd. Toch was van die bron of fontein thans aan de Schelde geen spoor meer te ontdekken en zagen zij, die op de plek, waar deze zich volgens enkele aanwijzingen zou hebben bevonden, eens gingen zoeken bij laagtij, niets anders dan eenige kringetjes en belletjes water, die uit het zand opborrelde. Gelukkiger was echter de Bergen op Zoomsche Verfraaiings-Commissie. Na zich door enkele deskundigen te hebben doen inlichten en met behulp van eenige oude bescheiden, waarender een kaart, waarop genoemd fonteintje met een overweld kapelletje er boven op stond afgebeeld, zoo precies mogelijk de plaats van die fontein of bron te hebben bepaald, liet zij op 24 April 1919 daar ter plaatse het Scheldestrand uitgraven, waarbij volkomen in gaven toestand de oude fundamenten voor den dag kwamen en het bleek dat die bron een zeshoekigen vorm heeft gehad met een muurdikte van 60 c.M. tot 1 M. en een middellijn van meer dan 3 M. Wel moest na een en ander nauwkeurig in oogenschouw genomen en gemeten te hebben, de ontgraven put weer dadelijk volgegooid worden uit vrees dat anders wellicht aan het strand spelende kinderen in het voortdurend daarin opborrelende water vallen en misschien zelfs wel verdrinken zouden, maar in alle geval had bovengenoemd onderzoek dan toch bewezen dat het bestaan dier fontein geen fictie is en de mogelijkheid bestaat om — en dat zouden en de verfraaiingscommissie en de geschiedkundige kring „het Markiezaat” te Bergen op Zoom wat gaarne wenschen! — deze in den uit Bergen op Zoom's zoo rijk verleden weer tot het tegenwoordig geslacht te doen spreken. Of het daartoe echter spoedig komen zal is een andere vraag. Zal dat oude fonteintje, eens uitgegraven, worden, dan moet er op de nog bestaande fundamenten heel wat worden opgemetseld; terwijl het, om het zijn oud karakter te herte worden voorzien. Maar dat alles kost geld en in den tegenwoordigen tijd van buitensporig dure prijzen in alle bouwmaterialen zelfs een zeer hoog bedrag. En dan, dat Scheldestrand heeft een eigenaar, die, naar men zegt, wel zijn geheele eigendom, maar niet

het kleine stukje strand, waarin ons fonteintje ligt, verkoopen wil. Daarom is de kans dan ook zeer groot dat men te Bergen op Zoom nog in langen tijd niet van het „hersteld” of „gerestaureerd” fonteintje zal kunnen spreken en dit aan het vooral op zomeravonden en bij hoog water zoo mooi Scheldestrand, zooals het daar ligt, omkransd door een rij van groenende heuvelen, nog vele jaren te vergeefs gezocht worden zal.

't Ware anders wel gewenscht tot dat herstel over te gaan, al zou het alleen zijn uit historisch oogpunt. Want, en ook dat is den meesten onbekend, die St. Geertruidafontein heeft een zeer oud en belangrijk verleden.*) Ze ontleent haar naam aan Geertruida, dochter van Pepijn van Landen, Hertog van Brabant en diens echtgenoot Itta, die in 631 te Landen in Brabant geboren werd. Reeds jong onderscheidde Geertruida zich door haar vroomheid en afkeer van allerlei werelche genoegens, zoodat ze bij het eerste huwelijksaanzoek, dat ze ontving, alreeds den wensch te kennen gaf non te mogen worden. Wel ging ze daartoe niet dadelijk over, maar toch leefde ze, na den dood van haar vader, met haar moeder zeer teruggetrokken op haar kasteel te Nivelles, dat door haar langzamerhand tot klooster ingericht werd en waar ze door Amandus, bisschop van Maastricht, ten slotte tot non werd gewijd. Daar het gebied van Geertruida, als gravin van Strijen, zich ook over Bergen op Zoom en de meer zuidelijk gelegen Scheldeboorden uitstreckte, trachtte ze ook in deze omgeving voor de godsdienstige belangen van haar onderdanen werkzaam te zijn. Zoo bouwde zij o.a. een klooster te Hildernisse en op een hoogte nabij Oud-Borgvliet, nu nog Kadastraal bekend als de „Kapelblok”, een kapel. Verder leeft haar naam te Bergen op Zoom nog voort in de sinds 1580 aan de Hervormde Gemeente toebehoorende kerk op de Grootte Markt, die oorspronkelijk aan haar was gewijd, blijkens het boven den ingang gebeiteld opschrift: „Sancta Gertrudis, hajus terrae quondam Domina, interveni pro populo tuo”, wat beteekent: „Heilige Gertrudis, die eertijds Vrouwe geweest zijt van dit land, wees de voorspraak van uw volk”, alsook in het St. Geertruidaplein, het St. Geertruidafonds, en het vaandel van het St. Sebastiaansgilde en dat van den Boerenbond; terwijl haar beeld als patronesse der stad prijkt in de Roomsche Katholieke Kerk op de grootte Markt.

Bij de hier bovengenoemde kapel en niet ver van het bekende exercitie-terrein „Kijk in de Pot” ligt nu de naar haar genoemde bron of fontein, die, hoewel ze tweemaal per etmaal door het zoute Scheldewater overstroomd wordt, nog steeds zoet water geeft. Natuurlijk is aan het ontstaan van die bron een legende verbonden. En wel deze. De heilige Geertruida — ze werd door Paus Innocentius III heilig verklaard — zou op een harer dagelijksche tochten naar Bergen op Zoom om daar te bidden, door dorst zijn gekweld, en nergens goed drinkwater vindend haar stok of staf in het zand hebben geduwd, waarop dadelijk daaruit zoet water in overvloed was komen opborrelen. 't Is gemakkelijk te begrijpen, dat de wondergrage menigte in die legende een reden te meer vond om die bron te bezoeken en het water daaruit, waaraan bovendien geneeskracht toegeschreven werd — en dat vooral als het op 17 Maart, St. Geertruidsdag, geschept was — aan zieken en de boeren aan hun vee te drinken gaven. En dat niet maar enkel onder de Roomsche-katholieken. Immers, ook enkele Prinsen van Oranje — de vroegere Markiezen van Bergen op Zoom — zooals o.a. Stadhouder Frederik Hendrik, lieten geregeld uit de St. Geertruida bron water naar den Haag komen, om zich daarvan aan tafel te bedienen. Trouwens, in zijn tijd moet die wel dan ook heel wat en bijzonder smakelijk water hebben opgeleverd. In een aantekening toch bij de preek door Ds. K. G. Leidekker, ter inwijding van de herbouwde Hervormde kerk op 15 October 1752 te Bergen op Zoom gehouden, deelt hij mede dat zich vroeger op het strand der Schelde in het midden van het zoute water een loopende fontein bevond, hebbende een groote waterstraal, bijna zoo dik als een arm, uit de aderen der nabijgelegen zandheuvelen, welke tevoren zeer hoog, sedert verminderd en geëffend zijn door den vermaarden vestingbouwer Coehoorn, die in de jaren 1701 en 1702 op last van hunne Hoogmogenden deze stad aan dien kant met zware fortificatiën heeft versterkt, zijnde daardoor de meeste aderen afgesneden. Ook verhaalt Ds. Leidekker nog dat de Heeren van de Magistraat op de plaats, waar vroeger de kapel gestaan had, indertijd een rond zomerhuis van hardsteen hadden laten bouwen, dat aan de inwoners en burgers lange jaren gediend heeft tot een aangename uitspanning, bijzonder 's zomers in de heete dagen; dat nu echter helaas te gronde lag; zijnde Hunne Edelachtbaren wel van voornemens dit oude monument en gedenktee-

ken dezer stad weer te laten opbouwen, wanneer de stadsinkomsten zulks toelieten. En dit zou niet de eerste maal geweest zijn dat de stadsregering zich met die St. Geertruidafontein bemoeide en voor haar instandhouding zorg droeg. Uit de oude stadsarchieven blijkt dat deze bij het beleg van Bergen op Zoom door Spinola in 1622 veel geleden had en op verlangen van Stadhouder Frederik Hendrik in 1631 op stadskosten moest worden hersteld. En we lezen dan ook in de oude stadsrekeningen uit die dagen: „Aan Matheus Tijssen c.s. voor arbeidsloon int vermaecken van de Fontijne buiten Kiekedepot, conform de cele en ordonnantie 17 — 10” (17 gulden en 10 stuivers) item Nicolaas Dubois voor 47 groote karren poteerde met het nemen en deelen tot het maken van de Fontijne bij Kiekedepot f 35-5” item Hans Cronenbosch, die met zijn knechts gewerkt heeft int ouwe van de witte steen tot de Fonteinperseele f 30.” En ook nog later heeft het stadsbestuur van Bergen op Zoom voor de instandhouding der St. Geertruidafontein gezorgd. Had deze, gelijk we boven zagen, door de verbetering der vestingwerken van de stad onder Generaal Baron van Coehoorn veel geleden, in het jaar 1729 werd door genoemd bestuur besloten tot het sluiten eener leening van f 1000,— tot het opmaken van de Fontein. Maar dat is dan ook het laatste geweest wat van gemeentewege voor dit oude monument werd gedaan. Gedurende het beleg der Franschen in 1747 werd alles wat er nog van den opstand der fontein en van de naaste omgeving te zien was, door het kanon der Bergsche bezetting vernield, waarschijnlijk met het doel om den vijand te beletten van het water uit de wel gebruik te maken. En zoo is ons fonteintje geraakt in den treurigen toestand, waarin het zich, blijkens het plaatje vroeger vermeld, bevond in de dagen van Ds. Leidekker, tot het langzamerhand geheel onder het Scheldestrand bedolven geraakte. 't Is waar, sinds kort is het daaruit weer ontgraven, maar we vreezen dat in deze dure tijden de Stadsinkomsten het vooreerst wel evenmin als in 1752 zullen toelaten dit oude monument en gedenkteecken op kosten der gemeente te herstellen.

Dr. H. A. VAN DER MEULEN.

Enkele geschiedkundige bijzonderheden dankt schrijver dezès aan den heer A. J. M. Disco, Directeur der Gemeenteteeken- en Burgerambachtschool te Bergen op Zoom.

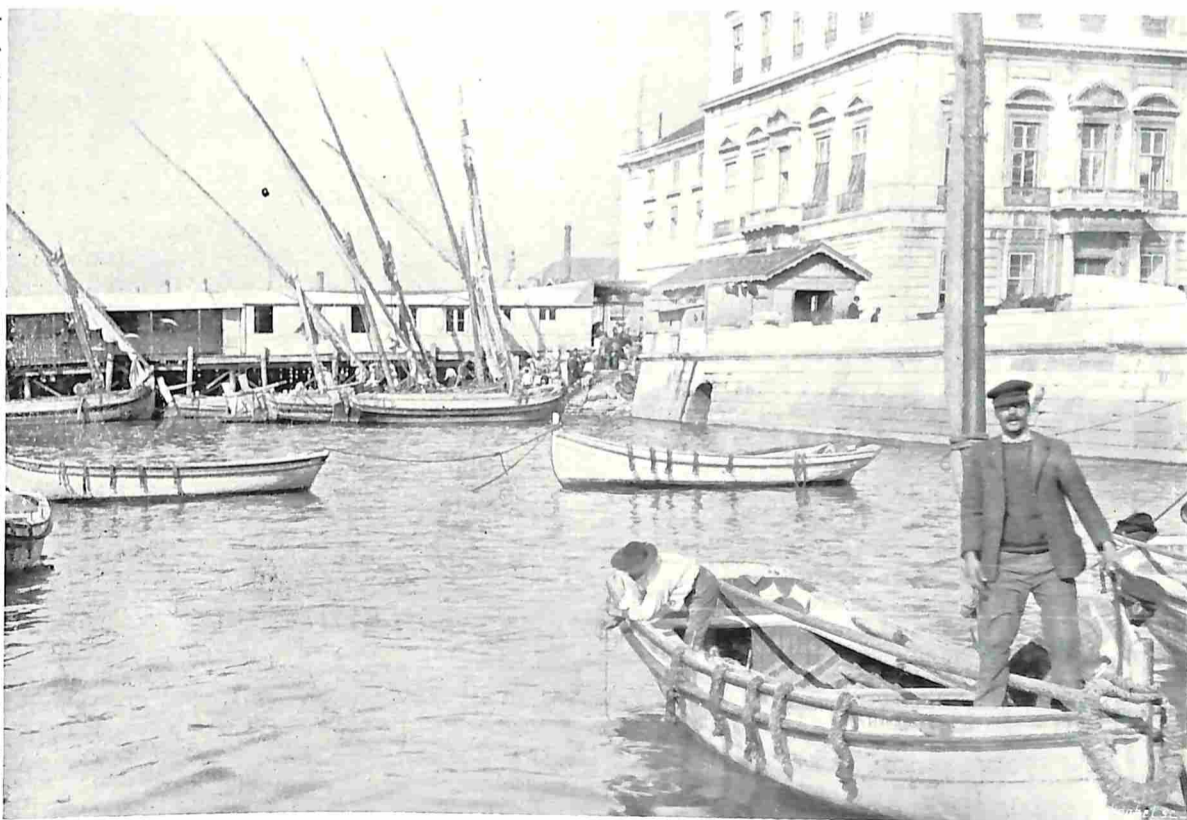
NOG EEN „VINKIE”.

In een schetsje „De Lokvogel voor de Taveerne”, verschenen in Buiten van 27 Sept. ll., wordt de aandacht gevestigd op het feit, dat de oprechte Amsterdammer niets dan „Vinkies” ontdekt in zijn grootsteedsche vogelwereld. Een jongen, die een eend in het Vondelpark als „drijf-kip” kwalificeert, dunkt den schrijver een uitzonderlijk ornithologisch vernufteling. Inderdaad heet zoo'n beest met veel andere soorten van zijn vijfgeraooten, in den mond van een echten Mokummer gemeenlijk „drijf-vinkie.” Vinkies ziet hij echter niet alleen onder de vogels. Behalve het „drijf-vinkie” en het „dak-vinkie” kent hij nog het „goud-vinkie”, het gouden tientje. Dit is ook wel de plaatselijke benaming voor den „vergulden” sabeldrager. Sinds kort is er een nieuw vinkie bijgekomen; ditmaal weer wel een gevleugeld soort. Het is het „bezine-vinkie”.*)

Typische naam voor het vliegtuig of den vliegenier, die in het luchtveld van de groote stad reeds niet langer een rara avis mag heeten.

DE R.

*) „Bezine” is hier dialect voor benzine.

REISINDRUKKEN UIT PORTUGAL. IN DE HAVEN TE LISSABON.

DE KLEEDING DER AMSTERDAMSCHER BURGERWEEZEN.

NIET als een donderslag uit een helderen hemel trof ons het bericht dat er over wordt gedacht de eigenaardige kleeding der Amsterdamsche burgerweezen geleidelijk af te schaffen; veeleer heeft het ons verwonderd, dat niet reeds eerder dergelijke plannen zijn gesmeed. Immers, deze kleeding is typisch, en het typische wordt geacht „uit den tijd” te zijn. Er is bovendien nog altijd in ons land, vooral in de kleine steden, — en daar ons land slechts weinig groote steden heeft, kunnen we dit wel als algemeen-Nederlandsche karaktertrek beschouwen — een groote vrees voor het opvallende, een angstwekkende eenvormigheidszucht en een geweldige valsche schaamte. „Niet opvallen”, dat is het waarnaar de doorsnee-Nederlander met grooten ijver streeft. En zoo meent hij ook de weeskinderen een dienst te bewijzen, met hen te „verlossen” van hun opvallende kleeding, en hun er een voor in de plaats te geven, die — zij moge dan niet aan schoonheidseischen voldoen — tenminste niet aan het „euvel” van opvallendheid lijdende is. Leve de kleurloosheid, weg met het karakteristieke!

Intusschen meenen wij, dat deze opvattingen, ook voor ons land, alweer zoo zoetjes aan als „uit den tijd” zijnde kunnen worden beschouwd. En de hoofdstad heeft te toonen, dat zij, wel verre van de in de provincie nog vrij-algemeen heerschende begrippen te huldigen, zich de draagster voelt van de nieuwe, frisscher inzichten, die zich baan breken. En tot die frisscher begrippen behoort wel allereerst een groeiende tegenzin in de hierboven genoemde eenvormigheidszucht. Men durft meer zich zelf te zijn. Men wordt minder bang voor het oordeel van anderen. De vrees voor het „wat zullen de menschen er wel van zeggen” verdwijnt allengs, tenminste in de groote steden.

Er is meer. Men begint in te zien, dat wij het typische, het eigenaardig-schoone in ons land, moeten bewaren zooveel wij maar kunnen; dat hiermee zoowel de schoonheid gediend wordt als... de portemonnaie; dat in zeer vele gevallen geenszins het typische in strijd met moderne begrippen is, en dat de bewering van velen, die dit meenen, haar nog geenszins tot een axioma maakt; dat de waarheid ervan duidelijk zou blijken een onwaarheid te zijn, zoodra die velen slechts het tegenovergestelde verkozen te beweren.

De „uniform” der weezen zou in strijd zijn met het zéér democratisch karakter der hoofdstad. Ach kom! Wij voor ons vinden die vrees voor het opvallende getuigen van een allerbenependste burgerlijkheid, van een der onaantrekkelijkste eigenschappen van de „bourgeoisie”, van wie wij overigens geen kwaad willen zeggen, omdat anderen dit reeds zoo druk doen, en wij zelve bovendien tot haar schijnen te behooren, ofschoon we hiervan niet zeker zijn, daar de grens tusschen bourgeoisie en proletariaat ons in deze dagen onduidelijker is dan ooit.

Op aandringen van Lodewijk Napoleon werd de eigen kleeding der Amsterdamsche weezen afgeschaft, omdat, zooals de landdrost van het departement Amstelland bij missive van 6 Sept. 1808 aan de Regenten mededeelt, deze „duidelijk den stand doet kenbaar zijn tot welke zij behooren en daardoor veroorzaakt of kan veroorzaken dat zij met zekere minachting worden behandeld”. Deze meening van den ons opgedrongen koning schijnt tegenwoordig door sommigen gedeeld te worden. Wij vragen ons af, wie ter wereld ooit een wees met minachting heeft behandeld, omdat hij of zij wees is en een burgerlijke of kerkelijke gemeente zich het lot van de(n) ouderlooze heeft aangetrokken. Men noeme gevallen, waarin een minderwaardig individu (want dit zou het zijn) ooit een dergelijke minachting heeft getoond, of (toegestemd dat dit moeilijk te constateren valt) slechts heeft gekoesterd. Nog altijd is waar, wat de Regent Pennis in 1816 aan Burgemeesteren schreef omtrent „de wederinvoering der aloude kleeding, door de kinderen zoozeer gewenscht”: „Integendeel deed dezelve (de kleeding) op het hart van den Amsterdammer een tegengestelde werking, dezelve inspireerde achtung en toegegenheid voor de kinderen en zij waren daardoor Heilig en Veilig voor alle gevaar welk hun mogt dreigen over te komen”. Zoo is

het nóg. En als wij een wees zien, gaat eventjes, vluchtig, — de indrukken wisselen zoo snel in het drukke grootestads-gewoel — ons hart open, gaat er iets van genegenheid uit naar ons aller kinderen.

Dat de kleeding der Amsterdamsche weezen typisch is, zal wel niemand ontkennen. Maar is ze ook mooi? De provinciaal, die ze voor 't eerst aanschouwt, staat een oogenblik verbaasd; vervolgens zegt zijn nuchter verstand hem: „hoe dwaas, half zwart, half rood”. Maar waarom dwaas? Omdat het anders is dan het gewone, zoodat het woord „dwaas” ons niets verder brengt. Want wat anders is dan het gewone behoeft dáárom alleen nog geenszins afgekeurd te worden en geenszins is het dáárom alleen leelijk, integendeel! Wij voor ons beweren, dat dit half zwart, half rood van de weezenkleeding van een gedurfde schoonheid is; men behoeft geen regentenstukken van Jacob en Adriaan Backer, of meer moderne schilderijen van Van der Waay, Thérèse Schwartz of Liebermann bezien te hebben, om te weten, dat deze kleeding een kleurige verrijking is van het schoon der Amstelstad. En dat het mutsje der Amsterdamsche burgerweesmeisjes een zeer bijzondere schoonheid bezit, zal wel niemand kunnen ontkennen.

Vrij algemeen wordt beweerd — en de oude Wagenaar is er in voorgegaan — dat de kleuren der kleeding aan het Amsterdamsche wapen zijn ontleend. Maar zeer waarschijnlijk is dit onjuist. Te Utrecht, dat de kleuren wit en rood in zijn wapen voert, waren de weeskinderen half blauw half wit gekleed; te Delft, met een zwarte paal in zilver in zijn wapen, half rood, half zwart als te Amsterdam, te Leeuwarden, welke stad, evenals Amsterdam, rood en zwart in zijn wapen voert, half blauw half geel. De bewijzen, die Wagenaar voor zijn bewering aanvoert, n.l. dat we hier met een variatie op de Amsterdamsche kleeding der poorters te doen zouden hebben, die als zij te velde trokken, van boven rood, beneden wit waren gekleed, zijn nauwelijks bewijzen te noemen. Het wit zou vervangen zijn door een der andere kleuren uit het wapen, het zwart, omdat het wit te veel „bemeuzelen” zou! En in 't geheel niet verklaart hij, waarom dan het: beneden wit en boven rood, veranderd werd in: ter rechterzijde zwart, ter linkerzijde rood.

In „Elsevier's Maandschrift” van 1893 geeft een lezenswaardig artikel over de kleeding der Amsterdamsche Burgerweezen een aannemelijker verklaring. „Voorheen was het gebruikelijk”, zoo wordt daar gezegd — „een mishuwelijking of onwettige echt door een gedeeld gewaad te kennen te geven. De Gesta Romanorum, C. 26, verhalen van een koning, die zijn onechten zoon voorschreef — „quod pannos suos diversi generis et coloris faceret, medietatem de vili panno et alteram de pretioso) (dat hij zijn kleeren van verschillend soort laken zou maken, de helft van grof, de andere helft van kostbaar laken). Boudewijn van Vlaanderen, in 't geheim en zonder toestemming zijns vaders gehuwd met een Fransche koningsdochter, liet alle kinderen die hij bij haar kreeg, zóó kleeden, dat de rechterzijde van het gewaad met goud versierd, de linker van wol was. Ook het ouderlooze kind staat buiten het maagschapsverband, vooral, voeg ik er bij, wanneer het in een gesticht wordt opgevoed; het was dus geheel in den geest van de oudheid, aan het zinnebeeldige gehecht, het een kleedij in gedeelde kleuren te geven”.

Ziehier een verklaring van de gedeelde kleuren; dat ze te Amsterdam en elders rood en zwart werden, zou slechts hieraan toe te schrijven zijn, dat die kleuren bij de oprichting van het weeshuis toevallig juist in de mode waren.

Die gedeelde rood- en zwarte kleuren, beide mouwen echter steeds zwart, ziedaar vrijwel het eenige, dat in den loop der eeuwen geen verandering heeft ondergaan; weinig veranderd is ook het buis der jongens, met de blinkend koperen knopen, al zijn de oorspronkelijke „schootjes” bijna verdwenen.

Maar overigens, hoe weinig hebben we hier met een versteend overblijfsel uit vroeger eeuwen te doen; hoezeer blijkt ook deze typische kleeding aan de mode onderhevig te zijn geweest. Om

Foto C. Steenbergh.

WEESMEISJE OP DE BINNENPLAATS.
ZONDAGSCHE DRACHT DER OUDERE MEISJES.

Foto C. Steenbergh.

MEISJE MET DE ZONDAGSCHE MUTS, VAN
TER ZIJDE GEZIEN;

met de jongens te beginnen: hun hoofddekfel is al zeer veranderd: aanvankelijk was 't een slappe vilthoed met een rood en zwart koord er om, later werd 't een driekanten steekje, nog later een hooge hoed, daarna de hooge zijden pet, thans een gewone pet met half rood half zwarten band. In 1816, toen de oude kleedij in eere hersteld werd, waren echter de donkerblauwe broek en de lichtblauwe kousen, die de jongens vóór 1808 hadden gedragen, niet onder dat herstel begrepen; beide bleven zwart. In 1840 werd de korte kuitbroek afgeschaft en door de lange vervangen. Verder werden in dat zelfde jaar — curiositeitshalve begeben wij ons ook even op 't gebied der onderkleeding — voor 't eerst aan de jongens onderbroeken verschaft, die de meisjes eerst 13 jaar te voren hadden gekregen, „na ampele besogne, tot meerdere conserveering harer gezondheid”.

De kleeding der jongens was toen vrijwel geworden zooals ze nog thans is. Zoo is gebleven het losse randje laken bij den schoudernaad, dat op 't eerste gezicht denken doet, dat het buis geen mouwen heeft, maar dat er een mouwvest onder gedragen wordt. Als de jongen aan 't verdienen gaat, krijgt hij vest, linnengoed en dassen, en gaat het buis open.

Heel wat meer veranderd is de kleeding der meisjes. Deze is, althans volgens hedendaagsche begrippen, aanvankelijk lang niet zoo sierlijk geweest als thans. De hoofdbedekking bestond in in een glad om het hoofd sluitend mutsje, dat rondom het haar vrij liet. De tabberden der meisjes gingen tot den hals en hadden een staand kraagje. Dit is 't wat het overigens niet zeer duidelijke beeldhouwwerk boven de Jongenspoort (van 1581) aan de Kalverstraat leert.

Een eeuw later is er al heel wat veranderd: de mutsen der meisjes zijn grooter geworden en verbergen het haar geheel; de tabberd heeft het staande kraagje verloren en is aan den hals een weinig uitgesneden. Een breede witte kraag met kwastjes aan de punten valt over de schouders.

Een afbeelding uit de tweede helft der 18de eeuw toont het weesmeisje met een „coertje”; de bovenste haakjes van den tabberd zijn los en de punten van 't kleed naar binnen omgeslagen. Daarlangs is een naar 't schijnt kanten halsdoek geplooid. Verder heeft het meisje een blauw voorschoot.

Weer een eeuw later en er blijkt al weer veel in de kleeding veranderd te zijn. De voornaamste wijzigingen, zooals de thans nog gedragen kleeding die vertoont, bestaan hierin dat de hals veel verder uitgesneden is dan vroeger, en helder wit linnen te zien geeft; verder zijn de mouwen wat ingekort; ook de driekanten wit linnen schouderdoek, overeenkomst vertoonende met de Zuid-Bevelandsche, is wat veranderd. Deze wordt alleen gedragen door de „diensten en naaisters” (de oudere meisjes); de jongste meisjes (de „breistertjes”) dragen een groot wit boezelaar. De voornaamste en tot de sierlijkheid van het geheel zoozeer bijdragende verandering betreft wel de hoofdbedekking; vermoedelijk in de laatste eeuw heeft zich langzamerhand uit de aanvankelijk eenvoudige muts het allerliefste mutsje ontwikkeld, dat wel de groote aantrekkelijkheid der

meisjes-kleeding uitmaakt, een mutsje dat, zooals de hierboven reeds aangehaalde schrijver terecht zegt, een sprekend bewijs is, „hoe weinig middelen het vrouwelijk vernuft noodig heeft om een sierlijk kleedingstukje te maken.”

Onze afbeeldingen bewijzen beter dan vele woorden vermogen, hoe fraai dit mutsje, vooral het „Zondagsche”, is. Toch willen wij het in 't kort beschrijven. Het bestaat eigenlijk maar uit drie stukken, een bijna vierkanten bodem met een schuifje, de bol die van voren een puntje heeft, beiden van linnen, en de rand, die van langet is geplooid en twee linnen aanzetseltjes heeft, die over elkaar komen en vastgespeld worden onder het dofje dat zich vormt als het schuifje wordt aange trokken, en waaraan het haar, in een wrong of „tuitje” op het achterhoofd saamgestoken, voldoende stevigheid verleent om er het bandje omheen te kunnen winden. Tenslotte worden twee lange zilveren spelden, met groote knoppen, ter weerszijden op het voorhoofd gestoken.

Op Zon- en andere uitgaansdagen wordt de linnen muts verwisseld tegen een van tule met kanten strook; daaronder over een zwart ondermutsje een zilveren oorijzer, 3.50 c.m. breed, dat twee zilveren knopjes heeft. In de stiften van de knoppen bevinden zich een drietal gaatjes om er de spelden door te steken, die de kanten muts vasthouden; de zilveren spelden, die dat oorspronkelijk deden, dienen alleen tot sieraad.

Dit oorijzer is vermoedelijk in de eerste helft der 19de eeuw in gebruik gekomen, en als de Regenten in 1832 vermaningen geven over afkeuringswaardigen opschik in de kleeding der weeskinderen, „strijdig met de aloude bepalingen”, is vermoedelijk vooral dit oorijzer bedoeld, dat de meisjes zich gingen aanschaffen in plaats van het oude onaanzienlijke koperen hoofdbandje met kleine knopjes, dat geheel schuil ging onder het mutsje en alleen diende om daaraan stevigheid te geven. In hetzelfde jaar 1832 wordt het dragen van andere dan de gewone blauwe saaien boezelaars verboden. Deze zijn echter later afgeschaft.

De rest der Zondagsche kleeding verschilt bovendien in zoverre van de daagsche, dat daarbij de bovenste haakjes van den tabberd, die nog altijd uit echt vaderlandsch Leidsch laken bestaat, losblijven; een gedeelte daarvan wordt naar binnen omgeslagen, zoodat de witte „chemise” te zien komt, die naar gelang van de smaak of kunstvaardigheid van de draagster min of meer geborduurd is. De linnen schouderdoek wordt door eene van half doorschijnend tule vervangen, die juist als de weesche wordt omgeslagen, met talrijke plooiën, welke van voren beurtelings over elkander worden gelegd; het eene eind wordt met het andere omwonden. Daaronder prijkt een zwart zijden boezelaar.

Bij zeer plechtige gelegenheden (aanneming, avondmaal, koninklijk bezoek) komen hier nog zeer lange wit zeemleeren handschoenen bij, die over de mouwen van den tabberd gaan en daar met zijden strikjes bevestigd worden.

Een der laatste wijzigingen is, dat een kleiner gedeelte van het voorhoofd uit het mutsje te voorschijn komt, en boven die

Foto C. Steenbergh.

JONG MEISJE MET DE ZONDAGSCHE MUTS, VAN
TER ZIJDE GEZIEN.

opening de haarkuif uitbolt, terwijl vroeger het voorhoofdbaar plat werd gedragen.

Werden aanvankelijk slechts warme onderkleeren voldoende geacht tegen de koude, in 1860 werd voor de winterdagen de omslagdoek ingevoerd, die zwart was met twee roode strepen aan de linkerzijde; de groote meisjes sloegen deze eenvoudig om, de „breistertjes” haalden de voorste punten onder de armen voor, die vervolgens op den rug over elkaar werden gespeld. In 1868 kwam daarbij voor het hoofd een zwarte „kaper” met roode biesjes. De jongens hebben een tijdlang bouffantes gedragen. De omslagdoeken zijn in den laatsten tijd door „capes” vervangen, die weinig opvallend en weinig sierlijk zijn, en die we dus „Abrahams-capes” zouden kunnen noemen.

Buiten gebruik gesteld zijn de rouwkleeren, die gedragen werden als een der regenten of hogere beambten van het weeshuis overleden was. Dan droegen de jongens een rozetje van krip aan hun pet. Bij de meisjes werd dan de kanten muts vervangen door eene geheel van tule, zonder kanten strook, zooals dit ook nog elders waar oorijzer en muts behouden zijn, bij rouw het geval is. De spelden met zilveren knoppen werden vervangen door doffe spelden met zwarte knoppen. Verder behoorde bij dit kostuum een geheel effen chemisetje met een zwart tulen boordje aan den hals. Onder den geplooiden tulen schouderdoek kwam een iets minder breede tweede doek, van zwart tule, te voorschijn. Zwarte handschoenen voltooiden het kostuum; de kinderen droegen bij een begrafenis echter de lange zeemleeren handschoenen, bij die gelegenheid met zwart zijden linten aan den bovenarm bevestigd.

Uit het bovenstaande blijkt wel,* dat in 't bijzonder de weesmeisjes geenszins slachtoffers zijn geweest van een eeuwen geleden vastgestelde kleding, maar dat ze, zij 't soms met wat moeite, wel degelijk in het oude kostuum naar hun smaak wijzigingen en verfraaiingen hebben kunnen aanbrengen. Moge dat zoo blijven! En als dan thans aan de weezen de vraag wordt voorgelegd, of zij het oude kostuum, welks verdwijning het mooie van Amsterdam zoozeer zal schade doen, al of niet willen behouden, laat hun dan tevens de verzekering worden gegeven, dat kleine geleidelijke wijzigingen binnen de oude grenzen nooit zullen worden tegengegaan. Wie evolutie tegenhoudt, stuurt op revolutie aan.

Onzerzijds wordt de hartelijke hoop uitgesproken, dat de burgerweezen der hoofdstad hun zelve en ons niet van het genot zullen berooven, dat hun pittige kleding verschaft aan elk, die de eentonigheid van de „gewone” kleding verfoeit.

Gij vooral, weesmeisjes, ge zult het ons niet aandoen? Ge weet het, dat wij U zoo gaarne, zoo héél gaarne, zien in Uw fraaie kostuum? Ge weet, dat het U zéér flatteert? Ge weet, dat ge op Uw hoofd een mutsje draagt, waarvan de sierlijkheid nauwelijks te evenaren is? En weet ge, wat ge er voor in de plaats zoudt krijgen, als de sombere plannen van wethouder Abrahams doorgezet mochten worden?

„De kleding der Amsterdamsche burgerweezen sluit niet aan bij de moderne begrippen”, heeft H. v. W. in een overigens vrij neutraal gesteld artikel in het *Handelsblad* beweerd. Wij

Foto C. Steenberg.

HET ZONDAGSCHE MUTSJE, VAN VOREN GEZIEN.

eindigen zooals wij begonnen: de meest moderne begrippen eischen behoud van deze kleding.

Amsterdam heeft altijd gedúrfd. Amsterdam durve thans ook opvattingen te trotseeren, waarom men weldra weder minachtend zal spreken, met grooten weemoed over het verlorene.

De typische kleding onzer weeskinderen, die ons lief is, met haar fel-revolutionnaire zwart-roode kleuren, blijve behouden. A. L.

BARBARIJSCHESCHAPEN.

II) Naar het Engelsch van ROBERT HICHENS.

ZE lachte gedwongen. Er was iets in zijn houding dat haar ongerust maakte. En dan, hij had haar niet gekust. Ook had hij niet éénmaal haar naam uitgesproken. Kitty. Gewoonlijk was haar naam of de verkorting er van, „Kit”, altijd op zijn lippen.

„Ik wist niet dat je bang was je te behelpen,” zei ze.

„Ik zie er het goede niet van in om 't onbehagelijk te hebben als je het behaaglijk hebben kunt.”

Er was een oogenblik stilte.

„Nee,” natuurlijk niet,” zei ze toen.

Hij zat nog steeds heen en weer te wippen in zijn stoel.

De beweging irriteerde haar. Ze keek een anderen kant uit.

„O, daar is het ontbijt!” riep ze.

De Arabier die het bracht was dezelfde slaperig uitzieende jongen die Lady Wyverne had vergezeld op haar uitstapje naar het roode dorp. Hij zette het ontbijt voorzichtig en zachtjes maar zeer langzaam op de rieten tafel neer. Terwijl Sir Claude hem gadesloeg, verreesde zijn gezicht een prikkelbaarheid welke bijna op wezenlijken haat leek.

„Wat is er?” vroeg zijn vrouw.

„Die duivelsche zwarten.” begon hij. „Zoo! Zoo! Nu is het wel goed!”

Hij boog zich plotseling voorover en duwde den jongen ruw van de tafel weg. De jongen schrok op, wierp hem een boezen blik toe en ging, in zichzelf brommend, weg.

„Ik kan die kerels niet uitstaan! Tuig!” zei Sir Claude met een soort onbedwingbare woede.

Lady Wyverne zei niets. Het was de eerste keer dat haar man

DE KINDERSPEELPLAATS MET JEUGDIGE JONGENS EN MEISJES EN ENKELE OUDERE MEISJES, ALLEN IN DAAGSCHE DRACHT.

zich ooit zoo gedragen had in haar tegenwoordigheid. Ze vroeg zich af of hij alleen maar oververmoeid was of dat er een andere reden was voor zijn buitengewoon gedrag. Zijn uitbarsting tegen de Arabieren deed haar weer beven bij de gedachte aan haar onvoorzichtigheid. Ze voelde dat de wetenschap dat zijn vrouw heimelijk had gecoquetteerd — om geen andere uitdrukking te bezigen — met een Arabier, een nieuwe man op haar zou loslaten, een man die ze nooit gekend had en voor wien ze zou sidderen. Maar hij kon niets weten. Als hij iets wist zou hij dadelijk gesproken, dadelijk gehandeld hebben.

„Crumpet” kon hevig, zelfs verschrikkelijk zijn. Ze besepte dat nu. Maar listig kon hij zeker nooit wezen.

En toch kon ze zichzelf niet geheel bevrijden van onrust, van twijfel. Hij had haar niet gekust. Hij had haar nog niet bij haar naam genoemd. En er was ongetwijfeld iets in zijn houding, dat haar op een afstand hield, een afkeerigheid van haar welke niet gewoon was.

„Wat doen we vandaag?” vroeg ze, zich geweldig inspannend om levendig en vroolijk te schijnen. „Gaan we door naar Beni-Mora?”

Hij hield zich druk bezig met een ei, voorzichtig den dop van het wit scheidend.

„Wil je graag gaan?” vroeg hij. „t Zal mij benieuwen of dat ei versch is.”

„O, ze zijn altijd versch hier!”

„Ik geloof dat het goed is. Wil jij graag gaan?”

„Och, ik — ze keek hem van terzijde aan — „het kan mij niet schelen. Maar.....heb je nu niet genoeg van Barbariische schapen?”

„Als jij je dood verveelt zullen we gaan, maar als dat niet het geval is, zou ik nog wel eens wat willen schieten, geloof ik.”

Hij sprak zeer vastberaden, met een zekere dof gedruktheid.

„Ja, het ei is goed,” voegde hij, het proevend, er aan toe.

„Best, maar je zult vandaag toch zeker wel eens uitrusten?”

„Ja, ik ga misschien met zonsoudergang uit.”

„Is dat een goeie tijd?”

„Ik zal misschien buitenshuis slapen.”

Lady Wyverne ontstelde.

„Maar als je de hotels nu niet uit kunt staan!”

„Misschien neem ik een tent, ze hebben er hier een.”

„O,.....zou het niet koud zijn?”

„Als je maar dekens genoeg meeneemt gaat 't best.”

„Heel goed,” zei ze.

Na eenige minuten stilte, gedurende welke hij at en zij deed alsof ze at, zei Sir Claude:

„Je verveelt je niet, wel? Je wilt niet meer weg, hè?”

„t Is mij werkelijk het zelfde wat ik doe,” antwoordde ze achtteloos, „als wij ons hier maar niet voor goed vestigen.”

„Dat zullen wij niet doen,” zei hij.

Ze waren nu klaar met ontbijten en hij stond op en stak een sigaar aan. Terwijl hij dat deed kwam Benchaâlal uit de deur onder de veranda, liep de plaats over en den weg naar de woestijn op. Hij had zijn scharlaken mantel aan, die majestus om hem heen golfde terwijl hij voortging. Hij keek niet tot hen op. Zijn donker gezicht was zeer kalm en rustig en hij zag er uit als een man, die wel tevreden is met zich zelf en de heele wereld. Lady Wyverne wierp hem slechts een enkelen blik toe, maar Sir Claude keek hem na totdat hij hem bij een kromming van den weg uit het oog verloor.

„Die vent ziet er goed uit!” zei hij.

„De Arabieren zijn meest allen knap, vind ik,” antwoordde Lady Wyverne.

„Maar hij valt het meest op. Vind je niet?”

„Ja? Dat zal wel.”

Ze had instinctmatig ontwijkend geantwoord, met in het oog loopende onverschilligheid. Nauwelijks had ze dat echter gedaan of ze bedacht dat het slimmer en handiger geweest zou zijn als ze van harte met hem ingestemd had. Ze was altijd gewoon geweest haar gedachten uit te spreken en rond voor haar grillen uit te komen tegenover Crumpet. Ze had dikwijls met geestdrift met hem gesproken over het uiterlijk van andere mannen. Het zou veel natuurlijker geleden hebben, ze zou zich zelf meer getrouw gebleven zijn, als ze het nu ook gedaan had. Maar het was te laat. Bovendien kon ze het niet.

„Ik sprak dien vent vanmorgen,” hernam Sir Claude, in een gemakkelijke houding over de balustrade geleund en rookkringetjes omhoog puffend in de zon.

„Van morgen!” riep Lady Wyverne, er voor zorgend op voorzichtigen toon te spreken. „Wanneer?”

Sir Claude nam de sigaar uit zijn mond en streek het onderste deel er van met zijn vinger glad.

„Even voor ik den pas inreed.”

„Was.....was hij al zoo vroeg op?”

Ze had een gevoel als een tooneelspeelster op een repetitie en vroeg zich af of zij op den juisten toon sprak.

„Hij was in de woestijn en zat op een rots bij de rivier. Je weet wel, die rots waar we dien jongen hoorden spelen, den eersten dag.”

„O ja. Wat een buitengewone man! Wat deed hij daar? Nadenken over de eeuwigheid?”

Ze lachte even schrill.

„Ik weet niet wat hij deed. Hij zat daar alleen maar, in een van die wijde mantels gewikkeld. Ken je die dingen?”

„Ja.....ik ken ze wel.”

„Wij spraken samen een paar woorden. Hij schijnt een fatsoenlijk soort man.”

Op dat oogenblik voelde Lady Wyverne een plotseligen drang haar man niet alles, zeker niet alles, maar toch iets te vertellen, dat ze met den Spahi gesproken had, dat ze met hem voor het hotel op en neer gewandeld had, een keer; zoo iets. Ze was in onzekerheid. Ze kon niet gissen of Sir Claude iets wist of vermoedde of dat hij in volmaakte onwetendheid sprak. Voor den eersten keer in hun huwelijk was haar man haar een raadsel en ze begon hem te respecteeren. Ze begon hem te respecteeren, maar ze verlangde vurig hem te doorzien, zekerheid te krijgen.

En ze verlangde ook handig „op goed geluk af” te spelen.

„O, ik zou zeggen dat hij heel goed opgevoed moet zijn. Hij is officier. Dat heeft de een of ander tenminste gezegd, is 't niet?”

„Ah!”

F to C. Steenbergh.

DE KLEEDING DER AMSTERDAMSCHER
BURGERWEEZEN.

JONG MEISJE OP DE BINNENPLAATS VAN HET WEESHUIS.

Dat was alles wat Sir Claude ten antwoord gaf, maar het deed haar dadelijk begrijpen dat ze hem niets vertellen kon. Het was onmogelijk. Hij zou het nooit begrijpen. Ze zei tot zichzelf dat hij zeker niets wist, niets vermoedde. Ze zou wel gek zijn als ze zich weggooidde. Crumpet zag nooit iets of het moest hem aangewezen worden. Alles was in orde. Alleen haar eigen domme zenuwen hadden haar doen denken dat hij dezen eenen keer slim, zelfs listig tegenover haar was, dat hij met haar speelde, haar op de proef stelde.

„Wel, wat ga je vanmorgen doen?” vroeg ze levendig, van haar stoel opstaand.

„Ik ga naar beneden om over de tent voor van nacht te spreken.”

„Dus je bent nu heelemaal besloten?”

„Ja, ik ben nu heelemaal besloten.”

„Goed. Ik ga een paar brieven schrijven.”

Ze ging naar haar kamer. Toen ze daar was hoorde ze haar man met zwaren tred de houten trap afgaan.

En het vreemde idee kwam bij haar op dat zijn stap veel zwaarder klonk dan gewoonlijk.

Maar hij was natuurlijk vermoeid doordat hij den heelen nacht op geweest was.

Dien heelen morgen schreef Lady Wyverne brieven, tenminste dat gaf ze voor. Ze lunchte alleen. Sir Claude was naar boven, naar zijn kamer gegaan om eens goed uit te slapen en had bevel gegeven dat men hem niet zou storen. 's Middags zat ze alleen op de veranda een roman te lezen. Ze had Benchaâlal niet weer gezien. Maar ze had Achmed den weg naar de dorpen op zien gaan. Ongeveer half twee kwam hij terug en om half drie kwam Sir Claude uit zijn kamer te voorschijn, gekleed voor de jacht.

„Heb je goed geslapen?” vroeg ze.

„Ik ben best,” antwoordde hij.

„Zoo lekker als kip.”

„Ga je nu al weg?”

„Ik denk het wel. Als Achmed alles op de muilezels geladen heeft.”

„Ik zal beneden komen om je te zien vertrekken.”

„O, doe maar geen moeite. Je kunt ons van hier af wel zien.”

„Hoe laat kom je terug, morgen?”

„Dat weet ik niet. Hangt van de jacht af. Ik slaap buiten en ga met zonsopgang achter de schapen aan.”

„Dag ouwe jongen,” zei ze.

Ze hief haar gezicht plotseling tot hem op en kustte hem.

„Achmed!” schreeuwde hij ruw. „Ben je klaar?”

„Voilà! Voilà!” kwam een stem van beneden.

„Dag!” zei Sir Claude tot zijn vrouw.

Hij keerde zich om en ging naar beneden.

Twee of drie minuten later zag ze hem wegrijden met een heele cavalcade van beladen muilezels en drie Arabieren, Achmed meegerekend.

Ze gingen links om, van de woestijn af.

Sir Claude en Achmed reden naast elkaar achter de anderen. Zij schenen nog al druk met elkaar te praten, ongetwijfeld over Barbarijsche schapen.

(Wordt vervolgd).

IN MEMORIAM.

LANG is het uitgesteld — en toch, we verwachtten het, we wisten dat het komen moest, onafwendbaar als het noodlot; het doodvonnis moet eenmaal uitgesproken over de eeuwenoude beuken in ons Baarnsche bosch. Wij weten dat het vertraagd is, uitgesteld steeds, doch eens komt de tijd, dat geen gratie zelfs meer vermag te baten en met hun laatsten gouden herfststooi gekroond zullen nu reeds vele van die reuzen ter aarde moeten vallen. Reeds is hen de bijl aan den wortel gelegd.

De gemeente Baarn kocht in het domaniale bosch eenige oude beukenlanen aan om ze dezen winter te doen vellen voor brandstoffenvoorziening en als werkverschaffing; ook de bekende mooie Koningslaan werd verkocht en geveld als minder-

waardig werkhout. Ziedaar de nuchtere feiten. De tijd, waarin deze beuken, om een boschbouwterm te gebruiken, rijp genoemd werden, ligt reeds lang achter ons. Ze werden overrijp en de kwalen, waaraan oude boomen te gronde plegen te gaan, kon de kenner aflezen op hunne schijnbaar nog zoo forsche en robuste gestalten. Nu de eerste boomen vielen blijkt al te zeer, hoe doorgewaterd vele stammen zijn, hoe rot menig wortelgestel was, zooals we dat trouwens gedurende een zestal jaren telken winter reeds konden waarnemen bij de vele exemplaren, welke we als slachtoffers van den stormwind zagen neergeveld.

Het is eenmaal zoo! We hebben te berusten in den vergankelijken aard van alle dingen, hoe lief ons de schoonheid is en blijft, waarvan zij de dragers zijn.

Wie deze lanen kent, — duizenden landgenooten hebben op dezen grond genoten van de rustige, voorname schoonheid, die het oude bosch gelukkig nog in rijke mate blijft bieden, — voelt met ons leed over het vallen dezer eerbiedwaardig oude boschreuzen. Met welk een bewondering en ontzag hebben we immer opgezien naar die statige rijen van groenbemoste, grijze stammen zoo machtig en hecht geworteld in den boschgrond, elk voor zich zoo breed mogelijk de kruin heffend, tot uiterst bereikbare wijde zijn takkenarmen breidend in het tot een schoon geheel gegroeide levende dak dier forsche lanen.

Het doet aan als een ontwijding van het stille Octoberbosch, dit slooperswerk.

Door de gewijde rust van het telkenjare in eenzaamheid kleurenhoogtij vierende woud, waar de bleeke zonnestralen breken door het nevelige blauw van den herfstdag om het gulden en rossig bruine loof te overstrooien met goudsprankels, waar het zwakke geluid van den voetstap zich verliest in het weeke, dorre blad voor den voet, — daar scheurt en splijt telkens weer luid gekraak en dof bonzen de stilte, wanneer weer een der grijze woudreuzen wordt neergehaald.

We zouden willen roepen met Morris: — Woodman, spare that tree!

My heart-strings round thee cling
Close as thy bark, old friend,
Here shall the wild-bird sing,
And still thy branches bend,
Old tree! the storm still brave!
And, woodman, leave the spot..

Wij zwijgen en berusten. We weten dat op de openvallende plekken zal worden diepgepit, dat de grond zal worden toebereid. Wie den volgenden zomer weer zijn schreden herwaarts richt zal er lupinenveldjes vinden, waar zijn pad doorheen voert, hij zal nieuwe lanen van jonge boompjes ingepoot zien.

Onze lichtbeeldkunstenaar legde in de laatste Octoberdagen, toen de vreemd ontijdige sneeuw wit blank in het nog bebladerde bosch lag, een beeld voor u vast van wat ge hier niet meer terugvinden zult in het komende jaar.

Zouden de verdreven vogels, de holenbroeders vooral, die zulk een uitstekende nestgelegenheid in die oude, holle, zwamzieke boomen vonden, schadeloos worden gesteld door het uithangen van een paar honderd nestkastjes in het domeinbosch?

We hopen het, evenals wij vertrouwen dat de jeugd van thans op lateren leeftijd nog steeds het heerlijke stuk bosch terug zal kunnen vinden, dat wij er dankbaar gekend hebben, kostelijk te genieten bezit voor heel ons volk. Want buiten de geschreven wet en de heerschende rechten van den eigendom om is er een dure plicht te vervullen. We mogen het hier den ouden Förster wel nazeggen uit Geibel's gedicht, dat elken boschbezitter in het hart gegrift behoorde te staan:

— Es gilt ein ewig Recht
Wo die hohen Wipfel rauschen,
Von Geschlechte zu Geschlecht
Geht im Wald ein heilig Tauschen:
„Was uns not ist, uns zum Heil
Ward's gegründet von den Vätern;
Aber das ist unser Teil,
Dass wir gründen für die Spättern.”

G. DE GRAAF.

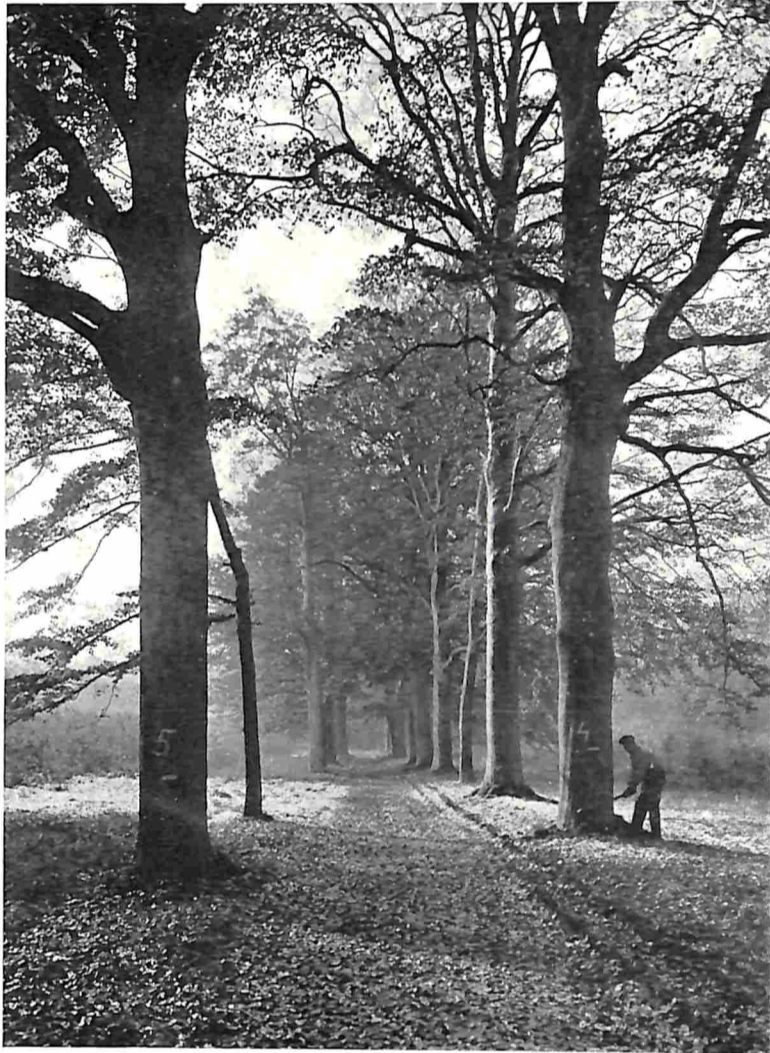

Foto C. Steenbergh.

IN MEMORIAM.

DE THANS GEVELDE ALEXANDERLAAN BIJ BAARN.